

FN RAPPORTERAR OM
Situationen i Darfur

I SAMMANDRAG

I denna skrift ingår översättning, sammanfattning och bearbetning av följande rapporter och texter:

- Report of the High-Level Mission on the situation of human rights in Darfur pursuant to Human Rights Council decision S-4/101.
- Sexual violence during attacks on villages in East Jebel Marra, Darfur. Enforced disappearance of Masalit men arrested in South Darfur. Released by the Office of the High Commissioner for Human Rights.
- World Food Programme's News – In Depth. Darfur IDPs: voices from the desert.
- Sudan Post-Conflict Environment Assessment. United Nations Environment Programme.

Redaktör för skriftserien: Berith Granath

Översättning och sammanfattning: Lars Eriksson

Manus avslutat: 2007-08-01

Grafisk form: Tweed&Wognum

Karta: Ord- & Bildmakarna

Foto omslag: Världslivsmedelsprogrammet/Julia Steward

Tryck: AB Danagårds Grafiska, Ödeshög, 2007

Upplaga: 2 500

ISBN 91 7294 091 3

Svenska FN-förbundet

Box 15 115

104 65 Stockholm

Telefonnummer: 08 462 25 40

E-post: info@fn.se

Webbadress: www.fn.se

FN RAPPORTERAR OM

Situationen i Darfur

Svenska FN-förbundet

Innehåll

Förord	3
Mänskliga rättigheter i Darfur	4
Sexuella övergrepp och godtyckliga frihetsberövanden	13
<i>Karta över Darfur</i>	14-15
Röster från öknen	19
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	
FN:s flyktingkommissariat (UNHCR)	
Den humanitära situationen	
Klimatförändringen förvärrar konflikten	23
FN och Darfur – processer på gång	26

Länkar

Svenska FN-förbundet	www.fn.se
FN	www.un.org
FN:s nyhetsavdelning	www.un.org/news
FN:s kontor för humanitära frågor (OCHA)	http://ochaonline.un.org
Relief Web	www.reliefweb.org
FN:s flyktingkommissariat (UNHCR)	www.unhcr.org
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	www.wfp.org
FN:s miljöprogram (UNEP)	www.unep.org
Kontoret för högkommissarien för mänskliga rättigheter	www.ohchr.org
Internationella brottmålsdomstolen (ICC)	www.icc-cpi.int

Förord

Svenska FN-förbundet har allt sedan konflikten i Darfur utbröt i full skala 2003 följt och kommenterat konflikten. I debattartiklar, pressmeddelanden och på seminarier har Svenska FN-förbundet lyft fram Darfur.

Svenska FN-förbundet anser, liksom många andra, att världssamfundet har svikit de drabbade människorna i Darfur. Efter folkmordet i Rwanda 1994 sade världssamfundet ”aldrig mer”. Men det har skett på nytt och det sker fortsatt i Darfur. Detta trots att världens ledare vid toppmötet i FN i september 2005 uttalade att deras stater har en ”skyldighet att skydda” människor som utsätts för massiva kränkningar och övergrepp. Självklart har varje stat det primära ansvaret att skydda sin egen befolkning. Men om så inte sker ska världssamfundet göra det.

De sammanfattade FN-rapporterna och övriga artiklar i denna skrift bekräftar med all tydlighet att brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser har begåtts i Darfur.

I maj 2007 utfärdade Internationella brottmålsdomstolen (ICC) arresteringsorder för brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i Darfur för den tidigare inrikesministern i Sudan och en ledare för Janjawid-milisen som stödjer regeringen. Sudans regering som inte ratificerat stadgan för ICC och därmed inte är bunden av dess jurisdiktion har sagt att den inte kommer att utlämna de anklagade. FN:s säkerhetsråd och andra aktörer måste förmå Sudans regering att göra det. Den mänskliga katastrofen i Darfur har tilltagit under året. Den förvärras av att FN-organs och andra organisationers humanitära bistånd stoppas av det omfattande våldet. Men det finns ändå några ljusglimtar.

Den politiska och diplomatiska process som bland andra FN-sändebudet för Darfur, Jan Eliasson, ansvarar för och som ska leda till fredsförhandlingar, måste få allt stöd den behöver.

Den 31 juli 2007 kunde äntligen säkerhetsrådets medlemmar enas om en resolution enligt vilken en så kallad hybridstyrka upprättas. Det är en gemensam FN-AU-styrka. Styrkan måste snabbt få de personella och ekonomiska resurser den behöver för att kunna bli den kraftfulla operation som krävs i Darfur. Det är nu upp till världens ledare att visa att de har en skyldighet att skydda människor mot krigsförbrytelser och brott mot mänskliga rättigheter som den egna regeringen utsätter dem för.

BONIAN GOLMOHAMMADI
Generalsekreterare Svenska FN-förbundet

Mänskliga rättigheter i Darfur

FN:s råd för mänskliga rättigheter tillsatte den 13 december 2006 en kommission på hög nivå med uppdrag att undersöka situationen för de mänskliga rättigheterna i Darfur och ta reda på vilka behov som var de mest angelägna för att situationen skulle kunna förbättras. Kommissionens sex medlemmar, under ledning av nobelpristagaren Jody Williams, genomförde sitt uppdrag under tiden 5 februari till 5 mars 2007. Deras rapport till rådet för mänskliga rättigheter överlämnades den 7 mars 2007. Detta är en sammanfattning av rapporten.

SITUATIONEN

Konfliktens orsaker

Orsakerna till konflikten i Darfur är många och komplicerade. Etniska grupper har i alla tider tvistat om mark, vatten och boskap. Men tvisterna har lösts på traditionellt sätt ofta utan våld. Det finns en mängd etniska grupper och stammar i Darfur. Alla är muslimska. Arabiska¹⁾ används som ”hjälpsspråk” för människor med olika inhemska språk. Marken har en fundamental betydelse i Darfur och den ägs av tradition kollektivt av stammen som bor där och brukar jorden.

De dominerande stammarna i Darfur bor vanligtvis på mark som av alla erkänns som deras ”hemland”, kallat dar. Bland dem kan nämnas Fur runt Jebel Marra och Zaghawa i delar av västra Darfur och norra Darfur. I västra Darfur, runt El Geneina och söder därom, bor Masalit. Rizeigat, som är den största och mäktigaste av de arabiska stammarna i området, finns främst i södra Darfur. En del grupper är företrädesvis bofasta lantbrukare, och några av dem är också boskapsskötande. Andra, främst araber, är nomader och genomkorsar normalt andra stammars hemländer med sina hjordar av kameler och nötkreatur. De nomadiserande stammarna norr om Jebel Marra kallas Abbala och omfattar stammarna Taaysha, Habaneyya, Beni Helba, Mahameed och andra. De bofasta stammarna i söder kallas gemensamt Baggara. Vissa stamfraktioner kallas Abbala i en del av Darfur men Baggara i andra delar. Dessa invecklade förhållanden mellan olika stammar har komplikerats än mer genom giftermål över stamgränserna och andra relationer mellan personer från olika stammar.

På 1970-talet införde regeringen i Khartoum administrativa förändringar i ett försök att modernisera landet. Förändringarna ledde till en försvagning av de traditionella sätten att lösa tvister. Först delades Darfur i tre delstater. Därmed urholkades stammarnas kollektiva makt. Därefter tillsatte Khartoum nya myndigheter med både verkställande och rättslig

makt på delstatsnivå och utnämnde lokala ledare som var lojala mot centralregeringen, utan hänsyn till att det fanns traditionella ledare som var erkända av folket. Traditionella lösningar eftersträvades fortfarande men metoderna försvagades avsevärt och maktförhållandena mellan olika grupperingar förändrades.

Konkurrens och konflikter

Under 1970- och 80-talen ledde ökenutbredning och torka till att många människor lämnade sina hemtrakter. Nomader trängde djupare in i områden i söder, medan nya grupper av migranter kom in i Darfur från Tchad, Libyen och Mauretanien. Konkurrensen om de knappa tillgångarna på vatten och andra resurser orsakade allt fler tvister. Konflikterna intensifierades betydligt i och med att det bildades försvarsgrupper och milis i byarna och att flödet av små och lätta vapen till regionen ökade. Vid slutet av 1980-talet var konflikten mellan Fur och nomadiserande stammar den allvarligaste.

Folken i Darfur har inte bara plågats av strider om mark och resurser, de har också känt sig diskriminerade och marginaliserade av centralregeringen i Khartoum. De har förnekats tjänster som en regering normalt står för, såsom utbildning och primär sjukvård. De har inte heller haft någon som företrätt dem politiskt i huvudstaden. Regeringens försök att medla i konflikter mellan stammar har inte lett till bestående resultat. Därmed har uppfattningen att regeringen i Khartoum är ovillig eller oförmögen att skydda människorna i Darfur stärkts. I stället för att skydda befolkningen när striderna intensifierades mellan 1995 och 1998 började regeringen rekrytera milis, vilket ytterligare förvärrade konflikterna.

I denna situation av konflikter och marginalisering började två rebellgrupper organisera sig 2001-2002: Sudan Liberation Movement/Army (SLM/A) och Justice and Equality Movement (JEM). De fick sina medlemmar främst från byarnas försvarsgrupper. De flesta rebellerna tillhörde stammarna Fur, Masalit och Zaghawa. Rebellstyrkorna började anfälla polisposteringar och arméförband i slutet av 2002. Anfallen ökade i antal och styrka under 2003.

Regeringens motåtgärder

Regeringen var inte beredd på vare sig intensiteten i attackerna eller framgångarna för rebellerna. Den sudanesiska försvarsmakten var sedan länge engagerad i kriget mot Sudan People Liberation Army (SPLA) i södra delen av landet. En besvärande faktor var också att många av soldaterna i den sudanesiska armén var från Darfur. Regeringen ökade därför rekryteringen till miliserna för att ersätta militären och utnyttjade då de existerande och pågående spänningarna mellan etniska grupper. De män som rekryterats ur arabiska stammar för att strida i regeringsstödda operationer mot rebellerna kallades ”Janjawid”, vilket i Darfur betyder en beväpnad man till häst eller på kamel.

Attacker från Janjawid, ibland i samverkan med regeringens land- och luftstridskrafter, riktas i första hand mot den civila befolkningen i Darfur, särskilt mot de stammar som rebeller rekryteras från. Kvinnor, barn och män har dödats urskillningslöst. Byar har jämnats med marken, boskap stulits och skördar förstörts. Bybor har tvingats på flykt, delvis i försök att beröva rebellgrupperna stöd och resurser. I synnerhet har våldtäkter och andra

sexuella övergrepp varit vanliga och använts systematiskt för att terrorisera kvinnor och bryta sönder familjer och samhällen.

FREDSAVTAL FÖR DARFUR

Försök att lösa konflikten inleddes 2003. Ett avtal om eldupphör mellan regeringen och SLM/A undertecknades den 3 september det året. Striderna mellan dessa parter upphörde till stor del men våldet mot civilbefolkningen fortsatte. Janjawid angrep civila som antogs ge stöd åt SLM/A och JEM.

Medan våldet och kränkningarna av de mänskliga rättigheterna pågick fortsatte försöken att stoppa konflikten. I april 2004 slöt regeringen, SLM/A och JEM ett avtal om eldupphör mot humanitära insatser för att möjliggöra humanitärt bistånd till Darfur.

Fredsförhandlingar fortsatte i Afrikanska Unionens regi i Addis Abeba och Abuja. Alla parter i konflikten deltog, men när fredsfördraget (Darfur Peace Agreement, DPA) slöts den 6 maj 2006 undertecknades det endast av regeringen och en fraktion av SLM/A, ledd av Mini Minawi. Medan förhandlingarna pågick ökade våldet och alla parter sökte militära fördelar. Efter fredsavtalet har säkerhetssituationen i regionen förvärrats. Strider mellan parterna till fredsavtalet å ena sidan och rebellfraktioner som inte anslöt sig till avtalet å andra sidan har trappats upp. Alla parter i konflikten har gjort sig skyldiga till kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär lag. Beväpnade banditer och andra kriminella har också ökat i antal.

Folk började fly från striderna i västra delen av Darfur i början av 2003. Vid slutet av 2004 hade omkring 200 000 flytt över gränsen till grannlandet Tchad. Uppskattningsvis 1,6 miljoner människor var flyktingar inom sitt eget land. Den förvärrade situationen efter fredsfördraget har lett till att ytterligare tiotusentals människor lämnat sina hem. I mars 2007 var över 2 miljoner människor internflyktingar i Darfur och 30 000 fler hade flytt till Tchad.

Räder över gränserna

Janjawid har gjort räder in i Tchad och mötts av motattacker från rebellstyrkor och tchadisk militär. Det har lett till en dramatisk ökning av internflyktingar i Tchad. Konflikten påverkar också situationen i Centralafrikanska republiken. Om konflikten inte löses på ett för alla rättvist sätt kan hela regionen involveras i den. Den bedömningen har gjorts av FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon som krävt att en fredsbevarande styrka ska placeras längs gränserna mot båda dessa länder.

Det humanitära biståndet har sedan konflikten början ständigt hindrats av regeringen genom långsam behandling av ansökningar om visum och tillstånd att besöka Darfur, dagliga tillstånd att lämna huvudstäderna i Darfur-provinserna och tillstånd att köpa bensin för resor inom landet. Med det ökande våldet sedan fredsavtalet har den humanitära hjälpen till människor som lider svår nöd minskat alltmer och i en del områden har den helt upphört. Även rebellgruppers agerande har inverkat menligt på den humanitära hjälpen.

Attacker mot humanitära biståndsorganisationer ökade dramatiskt under 2006 och 2007. Många hjälparbetare har dödats, beväpnade grupper har anfallit hjälporganisationers

läger och tvingat bort dem till andra ställen. Detta har skett i både regeringskontrollerade och rebellkontrollerade områden. Även sexuella kränkningar av biståndsarbetare har förekommit.

SUDANS SKYLDIGHET ATT SKYDDA

Kommissionen konstaterar att det omfattande dödandet av civila fortfarande pågår när den gör sin undersökning. Kommissionens medlemmar har träffat och talat med vittnen, offer och observatörer som bekräftar detta. Våldet har ökat sedan slutet av 2005 och fortsatt oavbrutet sedan dess. Det har förekommit attacker i stor skala mot civila samhällen under denna period. Beskrivningar av dessa attacker antyder att taktiken har liknat den som användes när kriget var som mest intensivt under senare delen av 2003 och hela 2004. Denna taktik kännetecknas av

- 1) samordning av operationer mellan den sudanesiska armén och den regeringsstödda milisen,
- 2) avsaknad av respekt för principen om urskillning och proportionalitet,
- 3) allvarliga kränkningar av internationellt vedertagna mänskliga rättigheter och humanitära lagar.

Exakta uppgifter om antalet döda finns inte, men FN uppskattar att 200 000 civila har dödats på grund av konflikten eller dess förödande verkningar på hälsovård, tillgång till mat och andra livsnödvändigheter.

Våldtäkter och annat sexuellt våld är vanligt i hela Darfur. Det förekommer även rapporter om gruppvåldtäkter. Sedan maj 2006 har sexuellt våld också rapporterats från sammandrabbningar mellan stammar. Trots att de ofta förekommande våldtäkterna runt lägren för internflyktingar är välkända har myndigheterna gjort mycket litet för att beivra dem eller utreda rapporterade fall. En genomgång av rättsväsendets verksamhet under de senaste två åren har visat att mycket få fall av våldtäkter har undersökts och lett till åtal i förhållande till det antal övergrepp som begåtts. Tillgången till rättsprocesser om våldtäkt försvåras ytterligare av både kulturella och institutionella faktorer. En komplicerande faktor är att våldtäkt och äktenskapsbrott behandlas i samma lagparagraf. Kvinnor utsätts också för övergrepp i och omkring flyktingläger i Tchad.

Regeringens säkerhetsstyrkor trakasserar

Godtyckliga anhållanden och frihetsberövanden som vidtas av regeringsstyrkor fortsätter. Personer som rapporteras vara föremål för ingripandena är advokater, lokala ledare och försvarare av mänskliga rättigheter. Sudaneser som arbetar för internationella organisationer eller förmodas samarbeta alltför nära med det internationella samfundet, personer som tillhör de dominerande etniska grupperna i olika rebellrörelser och sudaneser som uttalar oppositionella politiska åsikter hotas. Sedan maj 2006 har säkerhetsstyrkor också ingripit mot personer som öppet motsätter sig fredsavtalet DPA och sudaneser som arbetar tillsammans med internflyktingar, ofta på grund av anklagelser att de uppmuntrar folkligt missnöje och regeringsfientliga stämningar.

Sedan september 2006 har ett stort antal personer från Darfur arresterats i Khartoum.

Över 30 lärare, affärsmän, journalister och universitetsstudenter, främst från stammarna Fur, Masalit och Zaghawa, har anhållits under förevändning att aktionen är ett led i utredningen av mordet på den kände publicisten Mohamed Taha. Några har frigivits, men 19 har åtalats för mordet och tre har kvarhållits utan angivande av orsak.

Godtyckliga begränsningar av yttrandefriheten och mötesfriheten förekommer i stor skala. Försvarare av mänskliga rättigheter, advokater, lokala ledare och politiker i opposition som uttalar sig kritiskt mot regeringen lever under hot av trakasserier från de statliga säkerhetsstyrkorna.

Kommissionen har fått trovärdig information om att tortyr, omänsklig och förnedrande behandling används av den nationella och militära underrättelsetjänsten under striderna och i behandlingen av frihetsberövade personer. Bland metoderna ingår slag med piskor, påkar och gevärskolvar, långvarig vistelse i starkt solsken, svält, elchocker och brännmärkning med smält vax eller plast. Många frihetsberövade förvägras kontakt med yttervärlden och med advokat.

Ansvar och rättsskipning

Formellt fungerar domstolsväsendet i Sudan och domstolarna har domsrätt över brott mot mänskliga rättigheter i Darfur. Men de har varit oförmögna att beivra övergrepp i regionen. Det beror bland annat på en akut brist på domare och annan juridisk sakkunskap. Utom i några få undantagsfall då statliga ämbetsmän ställts inför rätta för krigsrelaterade brott är rättsväsendet som helhet oförmögnet eller ovilligt att utkräva rättvisa eller förhindra våldshandlingar eftersom det inte är helt oavhängigt och saknar resurser. Polisen är dåligt utrustad och det finns lagar som skyddar statligt anställda från åtal.

Den internationella kritiken mot bristen på rättssäkerhet och åtgärder mot straffrihet har föranlett regeringen i Sudan att ta ett antal initiativ. Mellan 2004 och 2006 inrättade den åtminstone fem rättsliga eller halvrettsliga organ med uppgift att utkräva ansvar för brott mot mänskliga rättigheter i den krigshärjade regionen. I mars 2007 hade endast begränsade resultat uppnåtts för att stoppa de omfattande och allvarliga kränkningar som förekommer i Darfur.

Möten utan resultat

Det första av dessa organ var en nationell undersökningskommission som tillsattes i maj 2004 av Sudans president. Uppgiften var att utreda beväpnade grupperas kränkningar av mänskliga rättigheter i Darfur. Enligt rapporter ska kommissionen ha haft över 65 möten, hört 28 vittnen och gjort flera besök i Darfur. Men den åstadkom inte mer än att rekommendera "fortsatta utredningar" av ett antal specificerade händelser. Lika ineffektiva och resultatlösa var tillfälliga kommittéer som bland annat skulle utreda brott mot civila, inklusive våld mot kvinnor och barn.

Den sudanesiska regeringens mest uppmärksammade försök att skapa en trovärdig juridisk instans var inrättandet av "den speciella brottmålsdomstolen för händelser i Darfur", SCCED. Även denna domstol har varit tämligen ineffektiv. Endast nio mål har behandlats av den. Domar fälldes i åtta av dem. Det nionde avskrevs. Bara ett av dessa mål gällde den

typ av mycket allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och krigets lagar som har kännetecknat konflikten i Darfur, närmare bestämt en attack i oktober 2005 i södra Darfur. Ingen befanns skyldig för att ha deltagit i attacken eller ansvarig för att ha planerat den.

Enligt välinformerade källor har SCCED också avstått från att ta upp frågan om ansvaret hos beslutsfattare på hög nivå i Darfur och Sudan. Endast en tjänsteman på hög nivå har åtalats och han frikändes. Tio statstjänstemän på lägre nivå har dömts av SCCED.

Milis och rebeller

Vittnen, offer och observatörer som kommissionen träffade bekräftade upprepade gånger att regeringsstyrkor och beväpnad milis samverkade i attacker mot civila mål i Darfur. Fredsavtalet stipulerar att regeringen genomför en plan för neutralisering och avvärjning av Janjawid och annan milis under överinseende av inspektörer från Afrikanska Unionen. Det har ännu inte skett.

Vapen strömmar fortfarande fritt in i regionen och tungt beväpnad milis fortsätter att operera över hela Darfur utan att stoppas. Offer och vittnen som kommissionen talade med underströk att regeringens leveranser av vapen till Janjawid och andra milisgrupper var av stor betydelse för hur spänningar och våld uppstod mellan stammar och samhällen.

Rebellgrupper fortsätter att kränka mänskliga rättigheter och bryta mot humanitära lagar. Det är civila som är målet för rebellernas väpnade attacker. Våldtäkter och tortyr som rebellstyrkor gjort sig skyldiga till har dokumenterats. Konvojer av lastbilar med hjälpsändningar har anfallits av rebellstyrkor vilket drabbat befolkningen i de utsatta områdena. Många av rebellernas övergrepp kan relateras till den splittring av rebellgrupper och inbördes strider mellan fraktionerna som första gången ägde rum under mars-april 2006 i norra Darfur. Situationen har förvärrats av att kriminella grupper utnyttjar kaoset till väpnat röveri.

Utveckling, ekonomiska och sociala rättigheter

Stora skillnader mellan Khartoums storstadsregion och andra delar av landet, inklusive Darfur, och obalanserade utvecklingsinsatser har skapat två ekonomier i landet. Det är en av de grundläggande orsakerna till konflikten. Olikheter i fördelningen av det nationella välståndet och de gemensamma resurserna har gång på gång utpekats av rebellgrupperna som en av de viktigaste anledningarna till deras missnöje och en pådrivande faktor för konflikten i landet.

Khartoum har varit centrum för den ekonomiska aktiviteten, medan resten av landet inte har gynnats vare sig av någon väsentlig ekonomisk utveckling eller någon fördelning av landets inkomster, exempelvis från oljeexporten. Samtidigt har lokala faktorer som konkurrens mellan folkgrupper och stammar om mark och vattentillgångar, liksom fortsatt ökenutbredning och miljöförstöring bidragit till ökade konflikter mellan grupper i Darfur.

Dessa långvariga skillnader har tillsammans med konflikten lett till att livsmedelsförsörjningen försvårats, att människor berövats sitt livsuppehälle och att den redan begränsade sociala servicen slutat fungera i Darfur. Befolkningen i Darfur står inför en

dramatisk humanitär kris som förvärras av att humanitärt bistånd hindras att nå fram till de behövande.

VÄRLDSSAMFUNDETS SKYLDIGHET ATT SKYDDA FN:s insatser

FN:s säkerhetsråd har behandlat situationen i Darfur sedan krisen bröt ut. I september 2004 begärde säkerhetsrådet att en internationell undersökningskommission skulle tillsättas för att undersöka kränkningar av internationella humanitära lagar och mänskliga rättigheter. Kommissionen genomförde undersökningarna under sista kvartalet 2004. Den fann att Sudans regering och Janjawid-milisen var skyldiga till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationella humanitära lagar. Kränkningarna beskrevs som så omfattande och systematiska att de utgjorde ett brott mot mänskligheten. Kommissionen fann också att rebellstyrkor från JEM och SLA var ansvariga för handlingar som skulle kunna betecknas som krigsförbrytelser.

Genom en resolution i slutet av mars 2005 införde säkerhetsrådet vapenembargo mot alla parter i Darfur. I samma resolution förbjöd säkerhetsrådet personer som fortsatte att störa fredsanssträngningarna att resa ut ur landet. Deras tillgångar i utlandet frystes. I en annan resolution vid samma tidpunkt remitterades situationen i Darfur till Internationella brottmålsdomstolen (ICC) vilket gjorde det möjligt för domstolen att undersöka och vidta åtgärder mot förövare av brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i Darfur.

Den 31 augusti 2006 antog säkerhetsrådet en resolution som uttryckligen fastställer principen om skyldighet att skydda som antagits av FN:s världstoppmöte 2005. Rådet fastställde också att situationen i Sudan utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet och beslöt att upprätta en internationell fredsbevarande styrka under kapitel VII i FN-stadgan med mandat att tillgripa våld för att skydda civila i Darfur.

Andra FN-organ har varit och är engagerade i Darfur-frågan. Ett av dem är det kontor inom FN:s sekretariat som leds av högkommissarien för mänskliga rättigheter (OHCHR). Det sände i april-maj 2004 två undersökningskommissioner till Tchad och Darfur. Kommissionernas rapport rekommenderade att en internationell kommission skulle tillsättas för en studie av den aktuella situationen i Darfur och att observatörer av kränkningar av mänskliga rättigheter skulle utplaceras i provinsen. Ett resultat var att ett team av observatörer placerades i Sudans huvudstad Khartoum i augusti 2004, bland annat för att följa upp fall av kränkningar av mänskliga rättigheter.

Afrikanska Unionens insatser

Afrikanska Unionen (AU) har ett råd för fred och säkerhet. Det har tillsatt en kommission om situationen i Darfur. I maj 2004 fick kommissionen i uppdrag att övervaka efterlevnaden av det humanitära eldupphöravtalet som slutits en månad tidigare.

I oktober 2004 beslöt AU-rådet att utvidga mandatet för en tidigare upprättad fredsbevarande styrka. Förutom att förbättra säkerheten i Darfur skulle styrkan också bistå flyktingar att återvända till sina hem och ”skydda civila som den träffar på och som står inför ett nära förestående hot, under förutsättning att styrkan har resurser och kapacitet.”

Underförstått är det den sudanesiska regeringens ansvar att skydda civilbefolkningen. Sedan våldet trappats upp har styrkan inte kunnat genomföra en del av dessa uppgifter.

Den 30 november 2006 tillstyrkte AU:s säkerhetsråd en trestegsplan som FN:s säkerhetsråd antagit. Under den första fasen skulle ett mindre antal FN-rådgivare förstärka AU-styrkan. Under den andra fasen skulle ytterligare personal och kompetens tillföras styrkan, bland annat 2 250 militärer och ett antal civila rådgivare. Den tredje fasen innebar att en så kallad hybridstyrka av AU- och FN-personal skulle överta operationen. När denna rapport skrevs hade endast fas ett genomförts.

Läget när rapporten lämnades

De åtgärder som vidtagits är viktiga men de har inte varit tillräckliga för att stärka skyddet i de osäkra områdena. Sudans regering avvisade uttryckligen säkerhetsrådets resolution i augusti 2006 och har aktivt motarbetat utplaceringen av FN:s fredsbevarande styrka i Darfur. Efter starka diplomatiska påtryckningar godtog regeringen vid ett möte i Addis Abeba i november 2006 planen att i tre steg sätta in en hybridstyrka. Men i mars 2007, nästan fem år efter krigets utbrott och tre år efter säkerhetsrådets första uttalande av oro för situationen i Darfur, diskuteras fortfarande detaljer i genomförandet av trestegsplanen. Grova kränkningar av mänskliga rättigheter och allvariga brott mot humanitär lag fortsätter i hela regionen. *(Se s 26 om pågående processer. Red. anm.)*

BEHOV AV INSATSER

Kommissionen konstaterar att mycket behöver göras för att förbättra skyddet av de mänskliga rättigheterna i Darfur. Regionen har länge försumrats och marginaliserats i förhållande till landets politiska, administrativa och ekonomiska centrum i Khartoums storstadsregion. Underutvecklingen är tydlig i alla ekonomiska och sociala sektorer. Demokratien är svagt utvecklad och har varit så under lång tid. Samhällsinstitutioner som funnits har inte haft tillräckligt med resurser och deras trovärdighet har varit låg hos befolkningen i Darfur. Den pågående konflikten har förvärrat situationen.

De sociala institutionerna har ytterligare försvagats och livskraftiga traditionella former för samhällsstyrning har brutits ned, bland annat viktiga traditionella sätt att lösa stamtvister. I dag löses sådana tvister i Darfur inte av domstolar eller politiska organ utan av beväpnad milis och banditer med vapen i hand. Det minimum av fred och stabilitet som är nödvändigt för utveckling saknas. Kort sagt: Darfur saknar de grundläggande förutsättningarna för rättssäkerhet, demokrati och förverkligande av människors ekonomiska och sociala rättigheter.

Kommissionen har på grundval av sina undersökningar bedömt vilka behov som är de mest angelägna i Darfur. Det första som de flesta tillfrågade nämnde är behovet av effektivt skydd.

Det andra behovet är fred. Ingen som kommissionen talade med trodde att det fanns en militär lösning på konflikten. Alla framhöll behovet av förhandlingar.

För det tredje är behovet av humanitär hjälp stort. Världssamfundet har visat stor

vilja att hjälpa men stridande parter har hindrat hjälpsändningar som därmed inte nått de behövande.

Det råder laglöshet i Darfur och människorna kräver att de som gör sig skyldiga till brott ska ställas till svars för dessa och straffas. Det fjärde behovet är rättsprocesser mot dem som begår brott mot mänskliga rättigheter och humanitär lag.

För det femte är det nödvändigt att angripa de underliggande orsakerna till konflikten. Detta bör ske så snart som FN:s och AU:s skyddsstyrka är på plats.

KOMMISSIONENS SLUTSATSER

Kommissionen konstaterar att situationen för mänskliga rättigheter i Darfur fortfarande är allvarlig. Situationen kännetecknas av grova och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter och allvarliga brott mot internationell humanitär lag. Krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten fortsätter i hela regionen. Det vanliga mönstret är väpnade motattacker mot rebeller från regeringens och Janjawid-milisens sida, men de som drabbas är framförallt civila. Rebellgrupper har också gjort sig skyldiga till kränkningar av mänskliga rättigheter och humanitär lag. Alla parter i konflikten måste respektera mänskliga rättigheter och humanitär lag och inse att krigstillståndet inte legitimerar kränkningar. Fastän viktiga åtgärder har vidtagits av världssamfundet, inklusive Förenta Nationerna och Afrikanska Unionen, har dessa åtgärder motarbetats och hindrats och därför visat sig vara otillräckliga och ineffektiva.

Bland de behov som identifierats av kommissionen kan nämnas omedelbart och effektivt skydd av civila, förnyade fredsinitiativ, utökade humanitära hjälpinsatser, rättsprocesser mot förövare av brott, åtgärder för att avlägsna grundorsakerna till konflikten, meningsfull kompensation åt offer för brotten och gemensamma ansträngningar för att verkställa de många rekommendationerna från internationella organ för skydd av mänskliga rättigheter.

Kommissionen konstaterar vidare att Sudans regering misslyckats med att skydda befolkningen i Darfur från storskaliga internationella brott och själv igångsatt och medverkat i sådana förbrytelser. Av detta framgår att världssamfundets plikt att fullgöra sin *skyldighet att skydda* är uppenbar och brådskande.

¹⁾ Arabiska är det officiella språket i Sudan. Men det finns hundratals inhemska språk och dialekter. *Red. anm.*

Sexuella övergrepp och godtyckliga frihetsberövanden

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter publicerade i april 2007 två korta rapporter om grova kränkningar av mänskliga rättigheter i Darfur. Den ena handlar om sexuella övergrepp i byar i östra Jebel Marra. Den andra handlar om godtyckliga frihetsberövanden av män tillhörande Masalit i södra Darfur.

VITTNESMÅL FRÅN ÖSTRA JEBEL MARRA I DARFUR

Den här rapporten handlar om de omfattande våldtäkter som begicks i samband med attacker utförda av sudanesiska väpnade styrkor och allierad milis i området Deribat i östra Jebel Marra i december 2006. Kvinnor och flickor, inklusive minst två gravida kvinnor, utsattes för sexuella övergrepp. En del kvinnor våldtogs i byarna, andra togs till fånga, våldtogs och släpptes därefter. Under attackerna dödades många civila och ännu fler fördrovs.

Enligt uppgifter från lokalbefolkningen angreps Deribat och åtta andra byar längs vägen från Katur till Deribat från mitten till slutet av december 2006. Det var regeringens styrkor och dess allierade milis som anföll både från luften och marken. De som anföll kom i omkring 20 fordon. En del red på kameler och hästar. Enligt de lokala källorna dödades 36 civila. Uppgifterna om antalet döda har inte kunnat bekräftas av någon oberoende källa. Män och barn, så unga som tre år, verkar ha varit de grupper som förövarna riktade sina vapen mot. Angreppen ledde till en mycket svår humanitär situation. Det finns rapporter om att människor dog på grund av kyla och andra umbäranden.

Uniformerade soldater

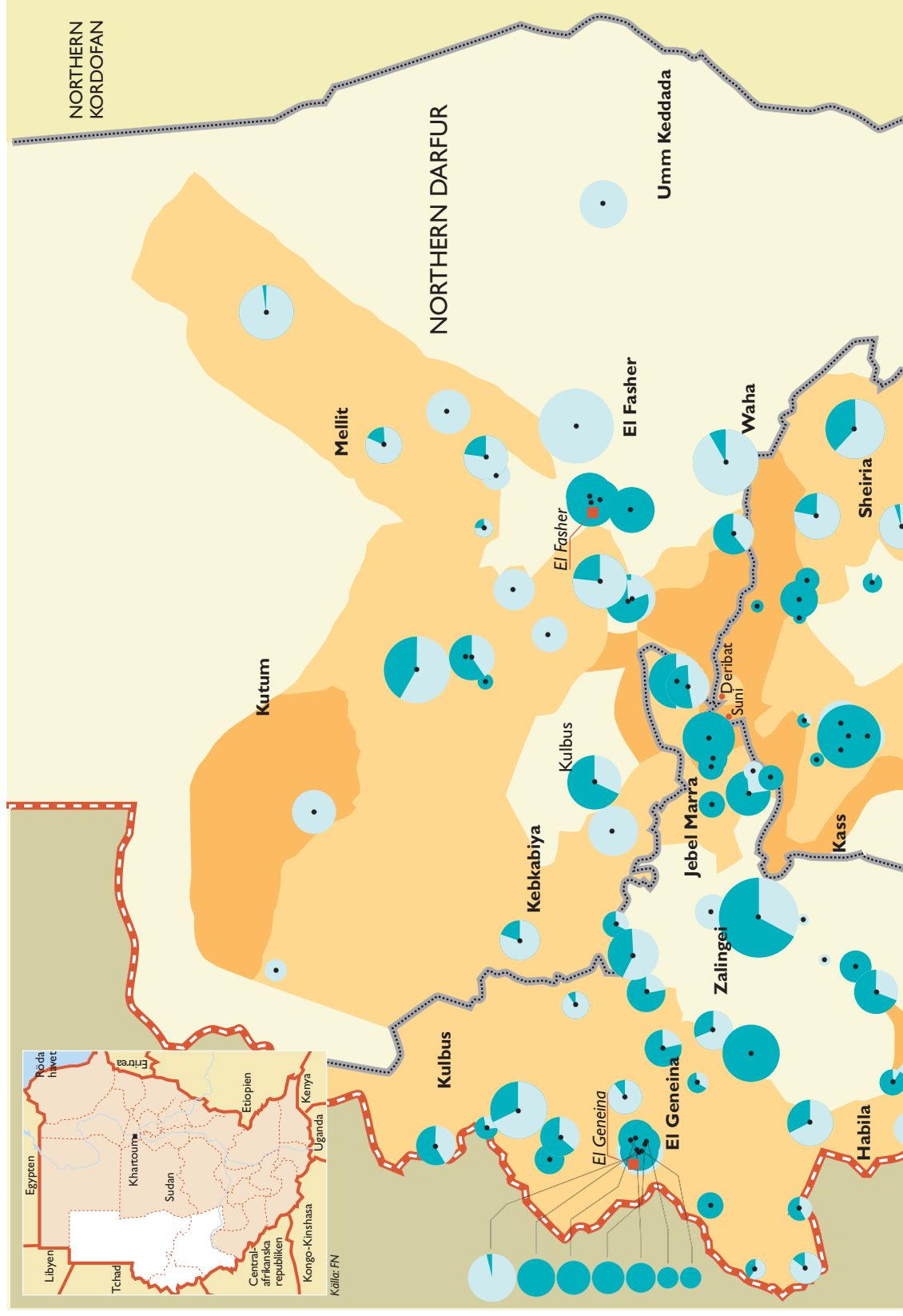
Minst 15 fall av sexuella övergrepp, inklusive våldtäkter, rapporteras ha skett. Förövarna bar uniform och beskrivs av dem som utsattes för övergreppen som soldater. En del av offren var unga flickor på 13 år.

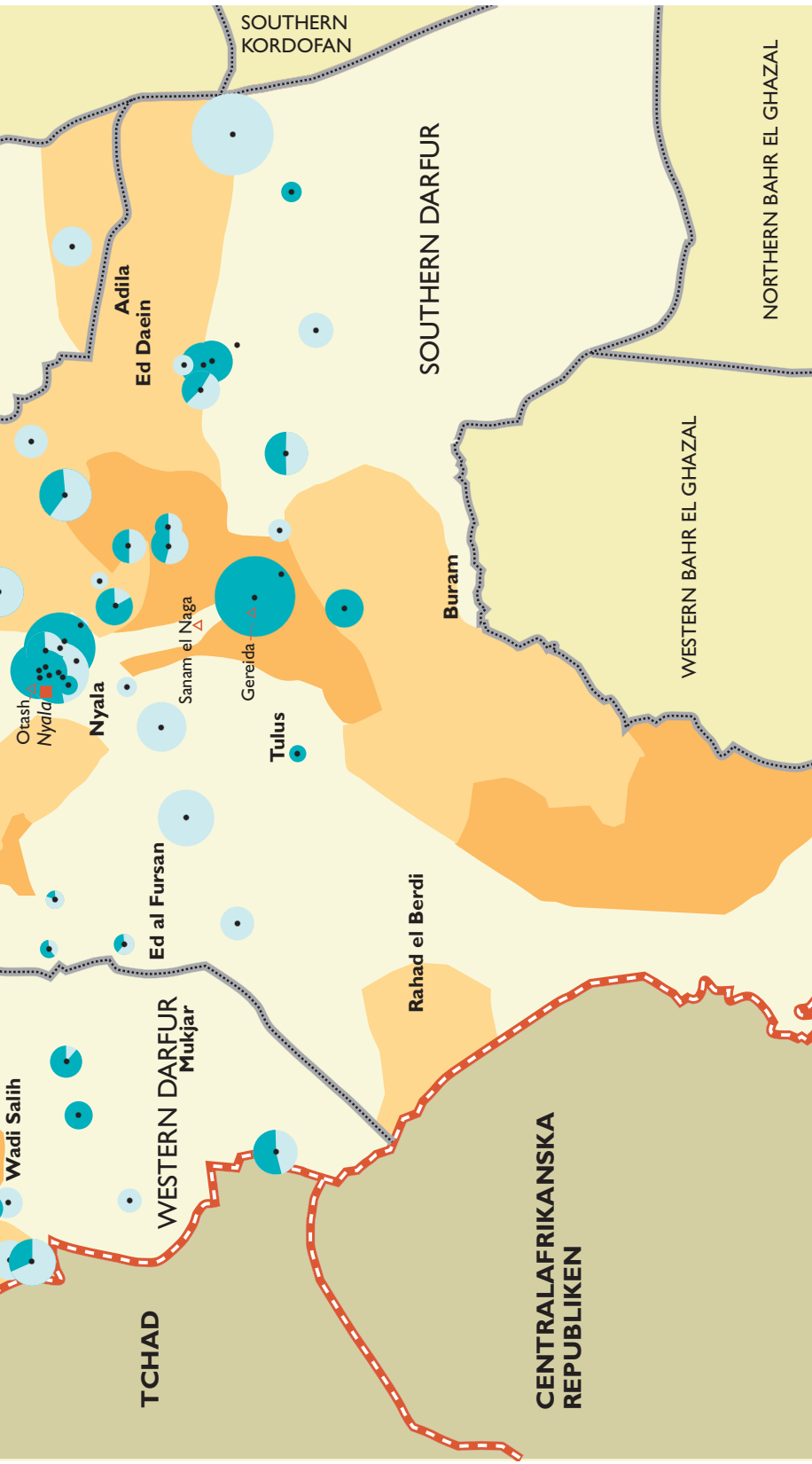
– Tre män kom till mitt hus. De tvingade ner mig på marken. En av dem höll fast mina ben, medan de andra två våldtog mig, berättar en ung kvinna. Hon berättar att förövarna var klädda i khakiuniformer och att de hotade döda henne om hon inte gjorde vad de begärde.

En kvinna från byn Suni berättar att hon gått till Deribat för att besöka några släktingar. Just den dagen angreps Deribat.

– Två män kom till huset. De bar gröna militäruniformer. De misshandlade mig med ett rep och båda våldtog mig, berättar kvinnan.

Darfur – en humanitär katastrof

Områden som FN inte kan bistå p.g.a. bristande säkerhet. Per 20 juni 2007.

Områden som FN har begränsat tillträde till. Per 20 juni 2007

Nationsgräns

Provsinsgräns

Provsins huvudstad

Deribat, Suni, Gereida, Sanam el Naga, Otash och Jebel Marra är utsatta på kartan för att de nämns i skriften.

● Bofast befolkning som drabbas av konflikten (motsvarande 50 000 pers). Per 1 april 2007.

● Internflyktingar (motsvarande 50 000 pers). Per 1 april 2007.

• Flyktingläger

– Jag såg bilar med soldater i som kom körande mot kullen där jag var, berättar en 13-årig flicka. Tre av dem hade gröna militäruniformer, den fjärde hade vanliga kläder på sig. Alla fyra var beväpnade och alla våldtog mig.

En 19-årig kvinna säger att hon och 13 andra kvinnor anfördes av en grupp med omkring 20 beväpnade män när de tänkte återvända till byn efter attacken. Kvinnorna togs till fånga och hölls inlåsta en vecka. Kvinnan säger att hon våldtogs varje dag av grupper på tre, fyra män.

Misstänkta rebeller

Många överlevande kvinnor berättar att de utfrågades av förövarna om deras män eller anhöriga var rebeller innan förövarna fortsatte våldta kvinnorna. En 15-årig flicka var hemma med några släktingar när två beväpnade män med täckta ansikten klev in i huset. De anklagade en manlig släkting för att vara rebell och sedan sköt de honom. Flickan misshandlades och våldtogs.

En 30-årig kvinna våldtogs av fyra beväpnade och maskerade män i sitt hus där hon befann sig med sitt barn. Männerna frågade kvinnan om hennes man var rebell. Sedan slet de barnet från modern och en av männen våldtog kvinnan. Efter våldtäkten sade en av förövarna att de skulle ta med sig hennes rebellbarn.

Två 25-åriga gravida kvinnor säger att de blev våldtagna. En av kvinnorna var hemma med sin man när en grupp soldater kom in i huset. Männerna hade gröna militäruniformer och kom i en jeep. Soldaterna sköt hennes man och sparkade och slog kvinnan. Tio soldater våldtog henne. Kvinnan var gravid i tredje månaden och förlorade sitt väntade barn som en följd av våldtäkten. Den andra kvinnan berättar att hon försökte fly med sin 20 månader gamla dotter när förövarna anföll hennes by. Dottern dog vid ett bombnedslag. Kvinnan togs till fånga av en grupp män och hölls inspärrad i fyra dagar. Hon våldtogs av fyra män vilket ledde till att hon fick missfall. Hon var gravid i femte månaden.

Straffbara krigshandlingar

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter anser att våldtakterna och andra sexuella övergrepp som begicks i december 2006 i samband med attackerna mot byarna i Jebel Marra var krigshandlingar i syfte att skapa förödmjukelse och sätta skräck i befolkningen. Systematiska våldtakter för att straffa och förödmjuka civilbefolkningen definieras som krigsförbrytelser. Det är ett brott mot artikel 3 i Genèvekonventionen från 1949 angående skydd för civilpersoner under krigstid, en konvention till vilken Sudan är ansluten. Det är ett brott som är straffbart enligt Internationella brottmålsdomstolen. Regeringen har därmed en skyldighet att ställa dem som begick övergreppen till svars för handlingarna och skydda befolkningen från sådana brott.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter uppmanar Sudans regering att:

- Omedelbart stoppa alla angrepp på civila, kvinnor och barn.
- Omedelbart ge klara instruktioner till alla väpnade trupper under regeringens kommando att våldtäkt och andra former av sexuella övergrepp inte tolereras, att de är krigsförbrytelser som ska utredas och att de misstänkta förövarna kommer att ställas inför rätta.

- Uppfylla den skyldighet att skydda civila som regeringen har och vidta åtgärder för att fullfölja det åtagande som regeringen utlovat, nämligen att avvärja milisen som finns i regionen.
- Omedelbart skydda respekten för rätten till hälsa och framför allt se till att medicin och annat humanitärt bistånd kan komma fram till de drabbade människorna. Det gäller även det psykosociala stöd som de överlevande kvinnorna, vilka har utsatts för sexuella övergrepp, behöver.
- Respektera sina åtaganden i enlighet med internationella humanitära lagar och internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

VITNESMÅL FRÅN SÖDRA DARFUR

Den 29 september 2006 arresterade soldater, lydande under Mini Minawis¹⁾ fraktion av Sudan Liberation Movement/Army (SLM/A), rådgivare till Sudans president och ordförande för övergångsförvaltningen i Darfur, minst 19 män tillhörande folkgruppen Masalit i Gereida i södra Darfur. Arresteringarna skedde efter en väpnad attack mot en militärbas tillhörande SLM/A. Attacken hade utförts av en grupp masaliter tidigt på morgonen samma dag. Arresteringarna skedde öppet. Männerna hämtades i sina hem, på marknaden och direkt på gatan och fördes bort.

I oktober 2006 gav Mini Minawi alla män som arresterats för attacken amnesti. Sedan dess har representanter för hans fraktion av SLM/A ständigt upprepat att de överlämnat alla häktade till det internationella samfundet. Men bara tre av männen som häktades har släppts. Övriga män saknas fortfarande.

Den 22 januari 2007 identifierades kropparna av åtta män som grävdes upp av lokala regeringsstyrkor i Rahad Al Udam som tillhörande de arresterade männen. Det finns också rapporter om att några av de arresterade fanns bland en grupp av 25 kroppar som hittades under några träd i början av oktober 2006 nära Um Sunut, en plats där några av de arresterade senast sågs av flera vittnen.

FN-förfrågan obesvarad

Efter omfattande intervjuer med vittnen till arresteringarna, familjer och släktingar till offren och företrädare för Minawis fraktion av SLM/A, tog UNMIS, FN:s uppdrag i Sudan, upp frågan om vad som hänt med de arresterade i ett brev, daterat den 22 februari 2007, till Mini Minawi. När den här rapporten skrevs i april 2007 hade UNMIS ännu inte fått något svar. Med anledning av att kroppar efter flera av de arresterade har hittats, en total avsaknad av respons från myndigheterna och att ingen ny information om de arresterade männen kommit fram är FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter mycket oroad över vad som hänt med männen som arresterades den 29 september 2006 i Gereida. Högkommissariens kontor uppmanar Mini Minawi att ge en omedelbar förklaring av vad som hänt männen. Högkommissarien är också oroad av de trovärdiga rapporter hon fått från vittnen till tortyr som fångar utsatts för i närvaro av ledare för SLA, Sudan Liberation Army på en militärbas för Minawis fraktion av SLM/A i Gereida och på fängelset i Um Sunut.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter konstaterar att arresteringarna skedde

efter en väpnad attack mot en av Minawis militärbaser. I attacken dödades tre av hans soldater och flera stridande från båda sidor skadades. Icke desto mindre är de rapporterade godtyckliga frihetsberövandena, tortyren och de möjliga summariska avrättningarna av dessa män grova kränkningar av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Det finns inga omständigheter överhuvudtaget som kan åberopas för att rättfärdiga godtyckliga frihetsberövanden, tortyr och summariska avrättningar. En person som berövas sin frihet ska föras till ett officiellt erkänt häkte och snarast ställas inför en domstol. Presidentens rådgivare Minawi måste ge en detaljerad respons på anklagelserna ovan och de som är ansvariga för kränkningarna av mänskliga rättigheter måste åtalas.

Högkommissariens rekommendationer

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter ger följande rekommendationer:

- Sudans regering måste göra en oberoende undersökning av vad som hände i september 2006 i syfte att identifiera och åtala dem som var ansvariga för de godtyckliga frihetsberövandena, tortyren och de summariska avrättningarna samt kompensera offren. Alla rättsrapporter och annat bevismaterial ska ställas till förfogande och övervägas i den oberoende undersökningen.
- Presidentens rådgivare Minawi måste offentliggöra vad som hänt med de arresterade männen. Deras psykiska hälsa måste skyddas och de måste omgående ställas inför domstol. De som arbetar med mänskliga rättigheter för FN:s uppdrag i Sudan måste få tillträde till männen.
- Myndigheterna måste garantera att det finns tillgängliga, kompletta, tillförlitliga och dagsaktuella listor över häktade och att familjer till häktade och civila myndigheter har tillgång till dessa. Alla personer som frihetsberövas måste släppas på ett sätt som tillåter trovärdig verifiering att de verkligen har frisläppts och att deras psykiska hälsa och deras möjligheter att utöva sina rättigheter skyddas.

¹⁾ Mini Minawi har under konflikten bytt sida. *Red. anm.*

Röster från öknen

Al-Salam, Darfur, 2 april 2007. Rädslan för att lokala milismän ska anfalla har tvingat drygt två miljoner människor i Darfur att ta sin tillflykt till läger. Världslivsmedelsprogrammets Mohamed Amasha träffade några av dem, vars liv har trasats sönder och som inte vet vad morgondagen kan komma att föra med sig.

Deras enda skydd är plastskynken. De har inget annat vatten att dricka eller att tvätta sig eller sina kläder i än det vatten som finns i plastdunkarna. De för en ständig kamp mot den hårda vinden som för med sig öknens sand vilken förblindar deras ögon. Den brännande solen brännmärker deras kroppar. Det är så internflyktingarna i lägret Al-Salam i södra Darfur lever.

Med tanke på situationen i lägret är det svårt att förstå att människor överhuvudtaget vill bo där. Men redan när solen går upp väntar flera hundra människor utanför lägret på att få komma in.

De sitter under baobabträden. Trädens grenar skyddar dem mot vinden och sanden. De väntar på att hjälparbetarna ska komma och ge dem vatten och plastskynken och att de får komma in i den avdelning av lägret dit nyanlända internflyktingar hänvisas.

”Jag flydde själv eftersom jag inte kunde hitta min familj. Jag vet inte vad som har hänt dom!”
Mohamed Suliman

Desperation och rädsla

Sedan mitten av januari då det näraliggande lägret Otash stängdes för nya internflyktingar därför att lägret härbärgerade 46 000 människor och inte kunde ta emot fler har antalet i lägret Al-Salam tredubblats till 10 000.

Människorna som kommer till lägren gör det för att de är desperata och skräckslagna.

Dagens nyanlända flyktingar kommer från en by som heter Sanam Al Naga. Sedan deras by anfölls, säger invånarna som överlevde att de började vandra norröver, de flesta till fots eller med hjälp av kärror dragna av åsnor. De förflyttade sig 140 kilometer till den relativa säkerheten i närheten av Nyala, huvudstaden i södra Darfur. De kom till lägret hungriga och trötta.

– Världslivsmedelsprogrammet ger de nyanlända internflyktingarna en första katastrofranson med förnödenheter som ska räcka i 15 dagar. Snarast möjligt registreras flyktingarna så att de får ta del av den ordinarie livsmedelsdistributionen i lägret, berättar Kenro Oshidari, WFP:s representant i Sudan.

Flykt för livet

Berättelserna som de nyanlända har liknar tragiskt nog de redan installerade flyktingarnas. De två miljoner människor som tvingats fly från sina hem under de senaste fyra åren för

att undkomma övergrepp och våldtäkter som plågar denna del av Sudan har liknande upplevelser.

– Jag flydde med min mor och mina systrar sedan männen kommit in i vår by och förstört allting, säger Gamila Mahmoud, 20 år. Jag såg hur andra flickor anfölls. Jag vet inte var min far är. Jag vill gå tillbaka till min by och leta efter honom. Men min mor förbjuder mig att göra det. Hon säger att jag inte kan gå säker.

”Jag är rädd!”

Mustafa Adam, 5 år

Ingen kan gå säker från våldet. Basher Ali är 70 år och därmed en av de äldsta i lägret Al-Salam. Han vill berätta sin historia. Andra män bistår honom att översätta så att vi förstår. Männen som är klädda i böljande vita jalla'bor pratar i munnen på varandra och gestikulerar.

– En morgon kom en beväpnad grupp och intog vår by. De öppnade eld och sköt mot allt och alla, de satte eld på våra hus och stal det de kunde. Jag förlorade allting. Jag kom hit efter att ha gått i tre dagar över 100 kilometer. Jag var mycket orolig för min familj. Tack gode Gud för att vi alla kunde fly säkert, säger Basher Ali.

Barn kidnappas

Aisha Ali, 45 år, sitter i närheten under en åsnekärra med sina döttrar för att skydda dem mot solen. Hon lyssnar på Basher Alis historia och vill berätta sin.

– Min man dödades medan han jobbade på åkern. De beväpnade männen attackerade oss utan nåd. De tog allting och kidnappade mina barn. Jag är orolig för mina döttrar. Vi kan inte gå tillbaka till vår by, säger Aisha Ali.

Samtidigt som vi lyssnar till flyktingarnas fruktansvärda berättelser, sitter 25-åriga Mohamed Suliman under ett stort baobabträd som dominerar hela platsen. Han är full av energi och verkar ännu inte att ha tappat fotfästet trots de svårigheter han har gått igenom.

– Jag var lärare i min by, förklarar Mohamed Suliman. Jag flydde ensam eftersom jag inte kunde hitta min familj. Jag vet inte vad som hände med dom. Jag skulle vilja gå tillbaka till byn, men jag kan inte. Det är för farligt.

Alla längtar efter trygghet

Men barnen i lägret är fortfarande mycket rädda efter att ha tvingats lämna sina hem under sådana skrämmande omständigheter.

– Jag är rädd, berättar Mustafa Adam. Min pappa tog tag i mig och satte mig på sina axlar och så flydde vi. Jag är mycket rädd att de (beväpnade männen) kan komma hit när som helst och döda oss alla.

Oavsett ålder har flyktingarna i lägret Al-Salam rädslan gemensamt. Det är en rädsla som de delar med alla andra flyktingar som lever i de övriga omkring 100 lägren i denna vidsträckta region.

Alla längtar efter den dag då de kan sova tryggt i sina egna hem och de kan se bort mot horisonten utan att befara att det de ska se är män som kommer ridande på sina hästar och som kommer för att skövla deras liv.

VÄRLDSLIVSMEDELSPROGRAMMET (WFP) I DARFUR

Under 2006 delade WFP ut över 387 000 ton livsmedel i Darfur till närmare 2,5 miljoner människor varje månad. Under 2007 bedömer WFP att antalet människor i Darfur som behöver humanitärt bistånd ökar till c:a 2,8 miljoner. WFP räknar med att dela ut 476 000 ton livsmedel under 2007.

I Darfur får internflyktingar, befolkningen i de samhällen som tar emot flyktingar, återvändande flyktingar och andra sårbara grupper det mesta av det humanitära livsmedelsbiståndet. Det handlar om att rädda människors liv. Spannmål, baljfrukter, matlagningssolja, salt och socker ingår i de matransoner som delas ut.

WFP har även ett program för skolmat i Darfur. Omkring 150 000 barn får därmed ett mål mat i skolan gratis varje dag.

Av den totala kostnaden på 682 miljoner USD för WFP:s humanitära bistånd i Sudan går omkring 487 miljoner till insatserna i Darfur.

FN:S FLYKTINGKOMMISSARIAT (UNHCR) I DARFUR

UNHCR har sex kontor i Darfur och en personalstyrka på 107 personer i området.

I sin verksamhetsplan för 2007 bedömde UNHCR att det fanns 740 000 internflyktingar, flyktingar från andra områden/länder (23 000 från Tchad) och återvändande flyktingar i västra Darfur i januari, av vilka UNHCR bistod 418 800. UNHCR uppskattar att antalet kommer att öka till 783 000 i december 2007 och att UNHCR då kommer att bistå 417 500.

UNHCR:s målsättning i Darfur 2007:

Att internationella normer för människors skydd upprätthålls.

Att skapa en trygg omgivning, förhindra att fler tvingas lämna sina hem eller under tvång skickas tillbaka hem.

Att ha en beredskap i fall fler asylsökande kommer från Tchad till Darfur och om antalet flyktingar som återvänder till Darfur ökar.

Att stödja hemvändande flyktingars och internflyktingars återintegrering i samhället genom utbyggnad av infrastruktur, brunnar, latriner, skolor, bostäder och yrkesutbildning.

Att förebygga sexuellt och genderbaserat våld och att stödja de som utsatts med medicinska och psykologiska insatser.

DEN HUMANITÄRA SITUATIONEN I DARFUR

I juli 2007 rapporterade FN att våldet hade ökat i Darfur sedan januari. Ytterligare 160 000 människor hade tvingats fly från sina hem och drygt 4 miljoner människor, omkring två tredjedelar av befolkningen, var beroende av humanitärt bistånd.

FN:s kontor för samordning av humanitära frågor (OCHA) sade att de allt vanligare och grövre attackerna mot biståndsarbetare var oroväckande. Under året hade attackerna

ökat med 150 procent. Under juni blev en av sex konvojer med humanitärt bistånd som lämnade huvudstaden Khartoum kapad eller rånad. Sedan januari hade 64 FN-fordon med förnödenheter kapats och 132 FN-anställda tillfälligt förts bort.

I början av 2007 gjorde de 14 FN-organ som då arbetade i Darfur, bland dessa FN:s barnfond (UNICEF), FN:s befolkningsfond (UNFPA), FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), FN:s kontor för humanitära frågor (OCHA), FN:s kontor för minröjning (UNMAS), FN:s kvinnofond (UNIFEM), FN:s utvecklingsprogram (UNDP), Världshälsoorganisationen (WHO) och Världslivsmedelsprogrammet (WFP) ett gemensamt uttalande.

De skrev: ”De humanitära biståndsorganisationerna kan inte med trovärdighet garantera att människor i Darfur kommer att överleva om våldet och den bristande säkerheten fortsätter. Vi välkomnar konkreta åtgärder som vidtas av både parterna till fredsavtalet för Darfur och de som inte står bakom avtalet för att nå en fredlig lösning i Darfur med respekt för humanitära lagar och principer. Men processen får inte avstanna. Säkerheten för civila och humanitära biståndsarbetare måste omedelbart garanteras. Samtidigt måste de som utför attackerna, hoten, bortförandena, bakhållen, plundringarna och annat våld mot civila, inklusive internflyktingar, biståndsarbetare och andra icke stridande parter ställas till svars. Om inte det sker kommer inte FN-organen och de enskilda organisationerna att kunna upprätthålla den sköra tråd som till dags dato gjort det möjligt att ge bistånd och skydd till de fyra miljoner människor som drabbats av denna tragiska konflikt i Darfur.”

Det omfattande våldet har tvingat de humanitära organisationerna att upphöra med olika insatser och dra sig ur alltför farliga platser vid minst 15 tillfällen, vilket har lett till att över en miljon människor tillfälligt har stått utan det livsnödvändiga bistånd de behöver.

Det finns 13 000 biståndsarbetare i Darfur som försöker nå de fyra miljoner människor som behöver humanitärt bistånd för sin överlevnad. Eftersom vägarna är så farliga måste många insatser genomföras med hjälp av helikoptrar, ett dyrt sätt att transportera förnödenheter och biståndsarbetare. FN hade i april 2007 tillgång till 75 procent av norra Darfur, 66 procent av södra Darfur och 59 procent av västra Darfur. I hela Darfur fanns det vid samma tidpunkt drygt 200 läger för internflyktingar. Och i Tchad tolv flyktingläger för dem som flytt över gränsen.

ANTAL SOM DRABBATS AV KONFLIKTEN (APRIL 2007)

	Antal drabbade	Varav internflyktingar
Norra Darfur	1 355 594	461 399
Södra Darfur	1 546 173	862 385
Västra Darfur	1 263 956	779 226
Totalt	4 165 723	2 103 010

Källa: OCHA

Klimatförändringen förvärrar konflikten

FN:s miljöprogram UNEP publicerade i juni 2007 en rapport om de miljöproblem Sudan har i dag och kommer att stå inför efter det att konflikterna bilagts. I rapporten gör UNEP gällande att de lokala och regionala klimatförändringarna i Darfur och andra konfliktdrabbade områden i Sudan bidragit till konflikterna. Ett påstående som bland andra FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon delvis håller med om. Medan andra inte gör det.

Sudan står inför ett antal mycket svåra utmaningar, bland dessa miljöproblem som markförstöring, avskogning och effekterna av klimatförändringarna. De utgör ett hot mot Sudans möjligheter till varaktig fred, trygg livsmedelsförsörjning och hållbar utveckling. Det finns dessutom en klar koppling mellan miljöproblem och den pågående konflikten i Darfur, där våld och bristande säkerhet fortfarande råder trots fredsavtalet från maj 2006.

Att naturresurser återställs och hanteras på ett hållbart sätt är en förutsättning för att fredsbyggandet i Darfur och i resten av landet ska kunna ge resultat. Det arbetet måste prioriteras om landet ska få en varaktig social och ekonomisk stabilitet.

Rapporten pekar på ett antal miljöproblem med klara kopplingar till Sudans sociala och politiska utmaningar.

Klara kopplingar

Det finns två klara kopplingar mellan konflikter och miljöförstörelse i Sudan. Å ena sidan har landets långa historia av konflikter haft en betydande påverkan på miljön. Stora folkomflyttningar till följd av konflikter, brist på god samhällsstyrning, konflikterelaterad exploatering av naturresurser och för litet investeringar i hållbar utveckling har lett till svåra konsekvenser för miljön.

Konflikterna i Darfur har ofta kännetecknats av en ”brända jorden-taktik” som milisgrupper använt i stor skala. Krigföringen har inte enbart lett till ett oerhört stort antal civila har dödats utan också till en omfattande förstörelse med nedbrända byar och skövlad skog som resultat samt miljontals människor som tvingats fly till läger för att få skydd, mat och vatten.

Å andra sidan har miljörelaterade frågor varit och fortsätter att vara bidragande orsaker till konflikterna. Kamp om såväl olja, gas, Nilens vatten och timmer som markanvändning för jordbruk är viktiga underliggande faktorer till att konflikter utlöses och pågår i Sudan. Tvister om betesmark och regnbevattnad jordbruksmark i de torrare delarna av landet är talande exempel på sambandet mellan knappa naturresurser och väpnade konflikter. Men

rapporten betonar att de miljörelaterade orsakerna sammanhänger med ett antal andra sociala, politiska och ekonomiska orsaker.

UNEP:s analys visar att det finns en stark koppling mellan markförstöring, ökenutbredning och konflikten i Darfur. Norra Darfur – där stor befolkningstillväxt och ”miljöstress” har skapat en grogrund för att konflikter utlöses och underhålls av politiska, etniska eller stammotsättningar – är ett tragiskt exempel på ett socialt sammanbrott som kan vara resultat av en ekologisk kollaps. Det kommer inte att vara möjligt att skapa en varaktig fred i regionen om inte dessa underliggande och nära sammanlänkade problem löses. Människor måste kunna försörja sig samtidigt som miljön måste skyddas.

Människor och miljö hotas

Med över fem miljoner internflyktingar och internationella flyktingar hyser Sudan i dag det största antalet flyktingar i världen. I Darfur har antalet internflyktingar ökat sedan 2003 i en takt som varit exempellös. Det handlar om drygt 2 miljoner människor, varav en majoritet bor i läger runt de större städerna. Det har medfört att antalet invånare i och runt en del städer i Darfur har ökat med över 200 procent under de senaste tre åren. Detta har i sin tur lett till ökande problem med att exempelvis tillhandahålla vatten, sanitet och el. Denna massiva folkomflyttning, föranledd av våld och hot, har lett till enormt mänskligt lidande och omfattande miljöskador. Områdena kring de större internflyktinglägren, inte minst i norra Darfur, är hårt ansatta. Bristen på kontroll och problemlösningar har lett till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, konflikter om resurser och brist på mat.

En mycket komplex fråga är vilken påverkan på miljön livsmedelsbiståndet och annat humanitärt bistånd har. Omkring 15 procent av sudaneserna är i dag beroende av bistånd för att överleva. Hur ser deras möjligheter ut att gå från biståndsberoende till att åter bli självförsörjande? Sudan är för närvarande inne i en ond cirkel av beroende av livsmedelsbistånd, underutvecklat jordbruk och miljöförstörelse. Om biståndet skulle minskas i dag i syfte att uppmuntra människor att återgå till jordbruket skulle det i vissa områden leda till livsmedelsbrist och ökad markförstöring vilket i sin tur skulle leda till en andra våg av internflyktingar.

Ökenutbredning och avskogning

Ökenutbredningen är omfattande. Där det tidigare var halvöken tar nu öken över på grund av minskande nederbörd. Områden med halvöken och savann utgör omkring 25 procent av Sudans jordbruksmark. En stor del av dessa områden riskerar att omvandlas till öken. Livsmedelsproduktionen skulle därmed minska dramatiskt, med uppskattningsvis 20 procent.

Den minskande nederbörden, orsakad av den kraftiga regionala klimatförändringen, har helt klart påverkat de boskapsskötande nomaderna negativt, framför allt i norra Darfur, och har därmed bidragit till konflikten. Den minskande nederbörden har förvandlat miljoner hektar halvöken som trots allt har kunnat användas som betesmark till öken. Detta har tvingat boskapsskötande nomader att söka nya betesmarker söder ut där jordbruksmarkerna finns.

Avskogningen i Sudan uppskattas till drygt 0,84 procent per år, nationellt räknat. Men i vissa områden sker avskogningen snabbare, med upp till 1,87 procent per år. Behovet av nya jordbruksmarker och energi är de främsta orsakerna till avskogningen. I Darfur har skogsarean minskat med en tredjedel mellan 1973 och 2006.

Skogen är en värdefull naturresurs för landsbygdsbefolkningen och en stor del av stadsbefolkningen som är helt beroende av den energi skogen genererar. En naturresurs som nu hotas. Den ökande användningen av brännved för att tillverka tegelstenar är också oroväckande. I Darfur förtjänar många internflyktingar i lägren sitt uppehälle på att jobba i tegelbruk. Men samtidigt leder denna verksamhet till en kraftig avskogning i Darfur. Runt flera av flyktinglägren är skogen skövlad i en radie av 10 km. Det går åt ett stort träd för att bränna 3 000 tegelstenar. Träden kan också skadas om rötterna friläggs när leran grävs upp. Dessutom bildas det ofta stora hål i marken där vatten samlas och moskiter kan frodas. Det finns en stor risk att internflyktingarna i flera av lägren i Darfur inte kommer att kunna skaffa den brännved de behöver för att det inte finns ved att hämta på gångavstånd.

Om skogssektorn sköttes på ett bättre sätt skulle den kunna bidra till en ekonomisk och hållbar utveckling vilket är en förutsättning för en varaktig fred.

RAPPORTENS REKOMMENDATION TILL SUDANS REGERING

Investera i bättre hantering av miljön i syfte att stödja en varaktig fred i Darfur och för att undvika lokala konflikter om naturresurser på andra håll i Sudan. Eftersom miljöförstörelse och knappa naturresurser tillhör de underliggande orsakerna till den pågående konflikten i Darfur måste åtgärder för att lösa dessa problem betraktas som viktiga verktyg i den konfliktförebyggande och fredsbyggande processen. Det krävs insatser för att minska klimatförändringens effekter och för att få till stånd en ekologiskt hållbar landsbygdsutveckling i Darfur och på andra platser i Sudan så att de förändrade miljöförhållandena motverkas och konflikter om allt knappare naturresurser förebyggs.

”Trots de olika sociala och politiska orsakerna till konflikten i Darfur så började den ändå som en ekologisk kris, vilken delvis berodde på klimatförändringen.”

FN:S GENERALSEKRETERARE BAN KI-MOON

”Delvis är det sant att det finns ett samband mellan konflikten och kampen om naturresurser i Darfur. Den stora torkan och svälten 1984-85 ledde till lokala konflikter som ställde boskaps-skötande nomader mot jordbrukare i kampen om krympande naturresurser. En konflikt som kulminerade i kriget mellan furer och araber 1987-89. Men att säga att konflikten i Darfur endast beror på kampen om naturresurser är att rentvå Sudans regering. Den enorma tragedi som startade 2003 föranleddes av regeringens reaktion på upproret, för vilket två personer redan har anklagats för krigsförbrytelser av Internationella Brottmålsdomstolen (ICC), inte av en konflikt om naturresurser.”

JULIE FLINT, FÖRFATTARE TILL BOKEN ”DARFUR: THE SHORT HISTORY OF A LONG WAR”

FN och Darfur – processer på gång

Diplomati och politik

FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon och hans särskilda sändebud för Darfur Jan Eliasson, tidigare Sveriges utrikesminister, arbetar intensivt för att få till stånd en snar politisk lösning på konflikten i Darfur. FN och Afrikanska Unionen (AU) antog i juni 2007 en gemensam handlingsplan för hur den politiska processen gällande Darfur ska fortgå. Den omfattar tre faser. Den första (maj-juni) handlade om konsultationer och samordning av pågående fredsinitiativ. Den andra (juni-juli) handlade om förberedande förhandlingar med Khartoum och de parter som inte skrev på fredsavtalet för Darfur i maj 2006. Och i den tredje fasen skulle direkta fredsförhandlingar starta, förhoppningsvis, i augusti.

Jan Eliasson är tillsammans med sin kollega från AU, Salim Ahmed Salim, ansvarig för att processen kan genomföras i enlighet med handlingsplanen.

Vid ett möte i juli 2007 i Libyens huvudstad Tripoli diskuterades handlingsplanen och hur den politiska och diplomatiska processen ska fortskrida. Förutom FN- och AU-sändebuden deltog företrädare för AU, EU, FN, Arabförbundet, Sudan och ytterligare ett tiotal länder. Tre viktiga beslut togs. AU och FN tar en tydlig ledning för processen som ska leda till fredsförhandlingar, ledarna för de grupper som inte ställde sig bakom fredsavtalet för Darfur inbjuds till ett möte i augusti inför de fortsatta förhandlingarna och AU och FN inbjuder under augusti till fredsförhandlingar.

Hybridstyrka i tre steg

Ett viktigt verktyg i denna process är inrättandet av en gemensam AU-FN-styrka i Darfur, en så kallad hybridstyrka. AU har haft en styrka i Darfur sedan 2004, vilken sanktionerats av FN:s säkerhetsråd. I mars 2006 fattade säkerhetsrådet beslut om att AU-styrkan, på AU:s initiativ, skulle ersättas av en FN-styrka.

Vid ett möte i Etiopiens huvudstad Addis Abeba i november 2006 antogs en trestegsplan för upprättandet av en gemensam AU-FN-styrka. På mötet deltog FN:s generalsekreterare, säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar, representanter för Sudans regering, AU och andra stater och organisationer med politiskt inflytande i regionen.

Sudans regering har hela tiden motarbetat FN:s militära närvaro i Darfur. Efter månader av diplomatiska initiativ och förhandlingar om teknikaliteter mellan FN:s generalsekreterare och representanter för FN:s säkerhetsråd, AU:s säkerhetsråd och Sudans regering accepterade Sudans regering i juni 2007 tillsättandet av en hybridstyrka.

Den 31 juli antog FN:s säkerhetsråd en resolution om en gemensam AU-FN-styrka. Styrkan ska bland annat skydda de humanitära biståndsarbetarna och civilbefolkningen, stödja en snar och effektiv implementering av fredsavtalet för Darfur, förebygga brott mot avtalet och väpnade attacker, samt undersöka om det finns vapen och annat krigsmateriel i Darfur i strid med säkerhetsrådets resolution från 2004.

Medlemsstater uppmanas att bidra med personal och att inom 30 dagar sedan reso-

lutionen antagits meddela detta till FN-sekretariatet. I oktober 2007 ska UNAMID, som styrkan kallas, vara redo. Senast i slutet av 2007 ska UNAMID ta över ansvaret från AU-styrkan. I ett första skede löper uppdraget på 12 månader.

UNAMID ska fullt ut omfatta närmare 20 000 militärer och drygt 6 000 poliser och andra civila. UNAMID blir den hittills största fredsbevarande styrkan någonsin.

Rodolphe Adada från Kongo-Brazzaville har utsetts att leda operationen.

Krigsförbrytare inför rätta

I oktober 2004 tillsatte FN:s generalsekreterare en undersökningskommission med uppgift att fastställa om ett folkmord skett i Darfur. I sin rapport skrev kommissionen att även om regeringen inte hade eftersträvat en politik som ledde till folkmord hade dess styrkor och allierade milis ”utfört urskillningslösa attacker, inklusive mord på civila, tortyr, godtyckliga frihetsberövanden, förstörelse av byar, våldtäkt och andra former av sexuellt våld, plundring och fördrivning.” Kommissionens slutsats var att ”internationella överträdelser som brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser som hade begåtts i Darfur inte behöver vara mindre allvarliga och avskyvärda än folkmord.” Kommissionen uppmanade FN:s säkerhetsråd att agera inte bara gentemot förövarna utan även för offrens skull.

I mars 2005 antog säkerhetsrådet en resolution (1593) i vilken rådet överlämnade ärendet om Darfur till Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Rådet krävde samtidigt att Sudans regering ska samarbeta med domstolen i dess fortsatta undersökning av situationen i Darfur.

Den 2 maj 2007 utfärdade ICC arresteringsorder för brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser för Ahmad Muhammad Harun, tidigare inrikesminister och ansvarig för säkerhetsfrågor i Darfur och för närvarande minister för humanitära frågor, och Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman (”Ali Kushayb”), en ledare för Janjawid-milisen.

När ICC:s åklagare presenterat bevisen och begärt att en arresteringsorder skulle utfärdas konstaterade domstolens kammare ”att det finns rimlig anledning att tro att Ahmad Harun, genom den position han hade, hade kunskap om de brott mot civilbefolkningen och de metoder som Janjawid använde och att han i sina offentliga tal inte bara visade att han visste att Janjawid anföll civila och plundrade städer och byar utan också personligen uppmuntrade till sådana olagliga handlingar.”

Kammaren menade också att det fanns rimlig anledning att tro att Ali Kushayb, ledare för Janjawid i Wadi Salih värvade krigare till, beväpnade, understödde och tillhandahöll förnödenheter till Janjawid under hans ledning och därmed avsiktligt bidrog till brotten. Han deltog personligen i flera attacker mot civila.

Tillsammans anklagas de båda männen som ansvariga för 51 fall av krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten.

Kammaren bedömde att det fanns rimlig anledning att tro att personerna i fråga inte frivilligt skulle infinna sig i domstolen. Därför hade en häktningsorder utfärdats.

Den 7 juni 2007 rapporterade ICC:s åklagare till FN:s säkerhetsråd om ärendet. Han sade att de anklagade måste arresteras. ”Säkerhetsrådet och regionala organisationer måste

ta ledningen i att uppmana Sudan att arresterade de båda anklagade och garantera att de förs till domstol. Och vi räknar med att varje stat arresterar de anklagade om de skulle infinna sig på dess territorium.”

Kränkningar av mänskliga rättigheter

Den 16 mars 2007 presenterade Jody Williams kommissionens rapport om mänskliga rättigheter i Darfur (se s 4) inför FN:s råd för mänskliga rättigheter. Hon pekade på de kränkningar av mänskliga rättigheter och brott mot humanitär lag som Sudans regering och Janjawid-milisen gör sig skyldiga till enligt kommissionens bedömning. För att förbättra situationen för mänskliga rättigheter i Darfur krävs en mängd åtgärder, sade hon. Varje stat har en skyldighet att skydda sin befolkning från folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. När en stat inte kan eller vill göra det är det världssamfundets skyldighet att göra det.

Sudans regering sade att denna rapport var ett bevis på att rådet fortfarande var politiserat och att dess arbete baserade sig på selektiva och dubbelmoraliska grunder. Den orättfärdiga rapporten var en konspiration mot Sudan med politiska förtecken, menade Sudans representant. Kommissionen hade inte ens besökt Sudan. Enligt Jody Williams berodde det på att Sudan vägrat ge kommissionens medlemmar visa. Enligt Sudans representant var regeringen endast emot en av medlemmarna.

Därefter följde en diskussion som delade talarna i två läger, varav det ena ansåg att rapporten inte hade någon legitimitet medan det andra lägret stödde rapportens slutsatser.

Den 30 mars antog rådet för mänskliga rättigheter en resolution utan omröstning. Enligt resolutionen beslöt rådet att tillsätta en grupp med uppgift att samarbeta med Sudans regering och AU i syfte att följa upp MR-rådets resolutioner och rekommendationer gällande mänskliga rättigheter i Darfur. Gruppen skulle ledas av specialrapportören för mänskliga rättigheter i Darfur.

FN RAPPORTERAR OM SITUATIONEN I DARFUR

Skriften ingår i Svenska FN-förbundets serie FN-rapporter 2007. Rapporterna som ingår i serien har ett millenniemålsperspektiv.

I denna skrift om Darfur ingår sammanfattningar av tre FN-rapporter. Den första handlar om mänskliga rättigheter i Darfur, eller snarare kränkningar av dessa, och är sammanställd av en kommission under ledning av nobelpristagaren Jody Williams. Kommissionen var tillsatt av FN:s råd för mänskliga rättigheter. Den andra rapporten om sexuella övergrepp och godtyckliga frihetsberövanden är publicerad av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Och den tredje rapporten beskriver hur klimatförändringen förvärrar konflikten i Darfur. Den är utgiven av FN:s miljöprogram.

I skriften beskrivs FN:s humanitära arbete i Darfur, ett arbete som hotas av det utbredda våldet. Vi möter några av de drygt två miljoner internflyktingar som finns i regionen.

Skriften avslutas med en artikel om några av de FN-processer gällande Darfur som pågår.

Till varje skrift finns en pressmapp med bland annat en artikel om Sveriges politik för global utveckling (PGU) och hur den relaterar till de frågor berörda FN-rapporter tar upp.

På Svenska FN-förbundets webb www.fn.se finns mer att läsa om Darfur, "skyldigheten att skydda" och millenniemålen.

SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Box 15 115, 104 65 Stockholm · Tel: 08-462 25 40

info@fn.se · www.fn.se

